

Nr 490

Av herr **Eliasson** i Sundborn **m. fl.**, *angående utformningen av bostadsmiljön m. m.*

(Lika lydande med motion nr 406 i Första kammaren)

Under de senaste årtiondena har genomgripande förändringar ägt rum i vårt samhälle. Utvecklingen har kännetecknats av en åtminstone för flertalet medborgargrupper betydande höjning av levnadsstandarden. Samtidigt som den ekonomiska tryggheten stärkts, bl. a. genom vetenskapliga och tekniska framsteg och de socialpolitiska åtgärderna, har dock ett annat trygghetsbehov blivit allt mer påtagligt. Givetvis är den kvantitativa ökningen av standarden angelägen även i fortsättningen, men med nationalinkomstens stegring framstår den kvalitativa sidan — innehållet i levnadsstandarden — som allt viktigare. Det gäller här åtskilliga i djupare mening mänskliga och sociala behov — indivens behov av trivsel och anpassning, rotfasthet i tillvaron och möjligheter till ett rikare liv med innehåll och mening. Vi är medvetna om att de synpunkter som anförts har samband med många vitt skilda och utomordentligt viktiga samhällliga spörsmål. De frågor rörande miljöpolitiken, som behandlas i denna motion, berör endast en del av detta stora frågekomplex.

Bostadspolitiken i vårt land har främst inriktats på att avlägsna trångboddheten och ersätta i olika hänseenden bristfälliga bostäder med bostäder av god hygienisk och teknisk standard. Det är naturligt att tillgodoseendet av mera materiellt betingade behov kommit i första hand. Enligt vår mening är det för framtiden angeläget att boendemiljöns betydelse ägnas långt större uppmärksamhet.

I fråga om bostädernas inre miljö kan konstateras att avsevärda förbättringar ägt rum under de senare decennierna. Beträffande den yttre bostadsmiljön föreligger vissa påtagliga brister. Flagranta exempel på hur den yttre bostadsmiljön eftersatts utgör vissa nybebyggda områden i eller i anslutning till de större städerna. Marken har exploaterats synnerligen hårt och tagits i anspråk för en starkt koncentrerad bebyggelse, ofta i form av höghus. Markutrymmen för barnens, ungdomens och familjernas fritidsbehov är otillräckliga eller belägna så att de med hänsyn till den numera intensiva trafiken medför otrygghet för barn och föräldrar. Våldiga bostadskolosser, främst i form av höghus, i förening med en hård markexploatering måste enligt vår mening betecknas som skrämmande exempel på en barn- och familjefientlig bostadsmiljö. Det behövs uppenbarligen en mera målmedveten miljöpolitik, inriktad på att anpassa miljön efter även i djupare mening mänskliga och sociala behov och som inte nöjer sig med att syfta till människans anpassning till befintliga miljöförhållanden med de brister som dessa inrymmer.

Självfallet måste lokaliseringspolitiken utgöra ett viktigt inslag i en medveten

miljöpolitik. Befolkningsomflyttningen har haft en sådan intensitet att man särskilt i de stora inflyttningsorterna varit nödsakad att i så stor utsträckning inrikta sig på bostadsförsörjningens materiella sida, att viktiga miljöfrågor blivit lidande. Självfallet medför också befolkningskoncentrationen som sådan minskade valmöjligheter i fråga om boendemiljöns utformning. Den samhällsliga lokaliseringpolitiken behandlas emellertid i särskilda utredningar, och vissa synpunkter på densamma framföres f. ö. i andra motioner från vårt håll. Av dessa anledningar framför vi i detta sammanhang inget särskilt yrkande rörande lokaliseringpolitiken utan vill endast understryka dess betydelse. Det synes vidare uppenbart att småhusbebyggelsen ur miljösynpunkt erbjuder väsentliga fördelar, särskilt för barnfamiljerna. Då synpunkter på egnahemsbyggandet framföres i andra motioner från vårt håll, vill vi även i fråga om detta spörsmål inskränka oss till att understryka dess betydelse.

Trots önskvärdheten av att småhusbebyggelsen främjas och kraftigt ökas måste man utgå från att flerfamiljshusbyggande kommer att vara nödvändigt även framgent. Det är därför angeläget att genom åtgärder på detta område få till stånd miljöförbättringar. Kraven på bostädernas inre standard, utrustning och utrymmen, har successivt skärpts. Kraven måste också skärpas beträffande den yttre miljön. Sådana åtgärder bör emellertid inte ta form av enbart förelägganden. Finansiella och andra möjligheter att fullgöra kraven måste också tillskapas. Beaktas bör att ändringar i nu befintliga byggnads- och stadsplaner oundgängligen måste ta viss tid. Att alla önskvärda krav på en bättre yttre miljö inte kan genomföras omedelbart innebär dock inte att utarbetandet av erforderliga riktlinjer kan uppskjutas.

I fråga om fritidslokaler o. d. inomhus synes lämpligt att dessa får inräknas i det låneunderlag som gäller för bostadsbebyggelsen. Vidare bör prövas i vilken utsträckning fritidslokaler o. d. kan nyttjas för olika ändamål. I anslutning till sådana spörsmål bör prövas frågan om i vilken utsträckning och på vilka villkor stöd bör utgå av allmänna medel liksom också gränsdragningen gentemot allmänna samlingslokaler, nyttjanderättsfrågor etc. I fråga om utrymmen torde skärpta krav nödvändiggöra en förnyad prövning av lånevillkor o. d. Med hänsyn till att en del av de erforderliga utrymmena är av sådan karaktär att de inte kan anses tillhöra bostadsföretagen utan det allmänna kan det även på detta område uppstå gränsdragningsproblem vid tillskapandet av nya, mera tidsenliga bestämmelser.

Vi vill i detta sammanhang framhålla behovet av lekplatser, lämpligt utformade och utrustade för mindre barn i omedelbar anslutning till bostadshusen, större lekplatser eller fria ytor med möjlighet till bollspel och liknande samt sammanhängande grönområden, som ger både barn och vuxna möjlighet till fritidsvistelse och rekreation. Det är vidare angeläget att områden som är avsedda för barn är trafikskyddade. Behovet av möjligheter till bilparkering relativt nära bostaden är givetvis fullt legitimt.

Även ur rent samhällsekonomiska synpunkter är det utomordentligt angeläget att boendemiljöns betydelse tillräckligt beaktas i samhällsplaneringen och bostadspolitiken. Årligen investeras 3 000—4 000 miljoner kronor i nya bostäder, som är avsedda att bestå under flera årtionden. Visar det sig att åtskilliga bostäder efter alltför kort tidrymd icke längre fyller kraven på en god bostadsmiljö — en successivt stigande ekonomisk standard kommer att skärpa dessa krav — har betydande felinvesteringar ägt rum. Mycket talar för att det i framtiden kommer att visa sig att dylika farhågor icke är ogrundade.

På många områden utgör det fria konsumtionsvalet en väsentlig garanti för att resurserna utnyttjas på ett sätt som tillgodoser människornas önskemål och behov. Förutsättningarna för att ett fritt konsumtionsval skall kunna göra sig gällande på bostadsmarknaden är dock begränsade. Särskilt gäller detta om bostadsbrist råder. Den bostadssökande får då ta emot vad som erbjudes, om över huvud taget en bostad står att uppbringa. Självfallet förändras situationen i hög grad om balans på bostadsmarknaden eller t. o. m. överskott på bostäder uppstår. Men även i lägen med relativt riklig tillgång på bostäder föreligger inte för alla möjligheter till ett fritt val. Detta gäller bl. a. om en icke ringa del av bostadsbeståndet uppvisar påtagliga brister i fråga om boendemiljön. På bostadsområdet är därför möjligheterna att tillgodose kraven på största möjliga valfrihet för de enskilda människorna beroende av hur de, som främst svarar för utformningen av samhällsplanering och bostadspolitik, bedömer människornas behov och önskemål på längre sikt.

Enligt vår mening krävs inte endast snara åtgärder för att tillgodose de krav på en god bostadsmiljö, som särskilt med hänsyn till barnens och familjernas behov i dag framstår som absoluta minimikrav. Det gäller också att få till stånd en fortlöpande och intensifierad undersökning och forskning för att kunna göra ett säkrare bedömande av de många viktiga spörsmål som har samband med boendemiljöns utformning på längre sikt.

Med hänsyn till boendemiljöns betydelse för de enskilda individerna men också till de utomordentligt stora kapitalbelopp som årligen investeras i nya bostäder synes det oss nödvändigt att samhället satsar mera på undersökningar och forskning på detta område. Det framstår som icke rationellt att årligen bygga bostäder för 3 000—4 000 miljoner kronor men endast ställa relativt obetydliga belopp till förfogande för en analys av hur samhällsplaneringen och bostadspolitiken skall motsvara framtidens krav.

Vi vill här peka på behovet av mera omfattande undersökningar rörande bostadsvanorna och de boendes egna önskemål beträffande såväl lägenheternas storlek, utformning och utrustning som den yttre bostadsmiljön. En väsentlig uppgift är att sammanställa de rön som gjorts inom olika vetenskaper och klarlägga behovet av ytterligare forskning exempelvis inom sociologi, socialpsykologi och socialmedicin och på det byggnadstekniska området. Det anförda utgör endast en exemplifiering, eftersom undersöknings- och forskningsuppgif-

terna ingalunda begränsar sig till de nämnda områdena. Av vikt är givetvis, att olika undersökningar och forskningsinsatser samordnas på lämpligt sätt i syfte att klarlägga alla de faktorer och behov som bör beaktas vid boendemiljöns utformning. De allmänna riktlinjerna för dessa undersökningar och forskningsinsatser samt deras samordnande bör bli föremål för en närmare prövning. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att pröva om detta utredningsarbete bör utföras av bostadsbyggnadsutredningen i samråd med företrädare bl. a. för olika statliga forskningsråd eller i annan ordning.

Oavsett om bostadsbyggnadsutredningen anförtros uppdraget att framlägga förslag om fortlöpande och väsentligt utvidgade undersöknings- och forskningsinsatser i fråga om boendemiljöns utformning, har den ett utredningsuppdrag som spänner över vida områden. Det avser i första hand bostadsförsörjningen men har anknytning till arbetsmarknadspolitiken och bebyggelseplanering i stort. Utredningens förslag kommer med all sannolikhet att få stor betydelse för bostadspolitikens och bostadsmiljöns framtida utformning. Bostadsbyggnadsutredningen har en utpräglad karaktär av expertutredning. Vi hyser stor respekt för denna expertis, och det innebär icke något underkännande av densamma om vi ifrågasätter huruvida icke även lekmannaintresset bör vara företrätt i utredningen. Den omständigheten att utredningsarbetet blir mera tungrott, om antalet ledamöter ökas, kan inte få vara avgörande i detta fall. De spörsmål, som utredningen har att ta ställning till, är så omfattande och av sådan betydelse för boendemiljöns och hela vårt samhälles framtida utformning, att det framstår som angeläget att företrädare för de politiska partierna beredes tillfälle att delta i utredningsarbetet.

Med stöd av det anförda får vi hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t

1. uttala angelägenheten av att åtgärder vidtages i syfte att tillgodose behovet av en familje- och barnvänlig boendemiljö,
2. anhålla om utredning av frågan om fortlöpande och väsentligt vidgade undersökningar och forskningsmöjligheter rörande den framtida boendemiljöns utformning, samt
3. anhålla att företrädare för de politiska partierna beredes tillfälle att delta i bostadsbyggnadsutredningens arbete.

Stockholm den 26 januari 1962

Lars Eliasson
i Sundborn

Johannes Antonsson

Karl Gust. H. Boo

Einar Larsson
i Borrbý

Thorbjörn Fälldin